

FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF "MUSIC" EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION

Jabborova O.M.

Associate Professor of Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent Region, PhD.

Khojamkulov P.

Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent Region

ABSTRACT

The article analyzes the effective factors for the development of "Music" in primary education

Keywords: education, beginner, music, development, factor, necessity, skill.

БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА “МУСИҚА” ЎҚУВ ФАНИ ТАЪЛИМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ

Жабборова О.М.

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти доценти, PhD.

Хўжамқулов П.

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти

АННОТАЦИЯ

мақолада бошланғич таълимда “Муסיқа” ўқув фани таълимини ривожлантиришнинг самарали омиллари таҳлил этилганю

Калит сўз: таълим, бошланғич, муסיқа, ривожлантириш, омил, зарурият, кўникма.

INTRODUCTION

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “Маданият ва санъат соҳасини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорида умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларини муסיқа санъати воситасида муносиб тарбиялаш вазифаси қўйилган [1]. Жумладан, ўқувчиларнинг камида иккита миллий чолғуда ижро қила олиш кўникмасини шакллантириш вазифаси қўйилган бўлиб, унинг воситасида ўқувчиларда санъатга муҳаббат, халқимизнинг муסיқа маданиятига садоқат руҳини шакллантириш ҳамда уларнинг муסיқий-эстетик дидини замонавий талаблар асосида таркиб топтириш вазифалари белгиланган. Шу сабабли бошланғич таълимда “Муסיқа” ўқув фанини бугунги кун талаблари асосида ўқитиш ва мазкур таълим жараёнини ривожлантириш омилларини белгилаб олиш долзарб бўлиб турибди. Бу ўринда ана шу масаланинг таҳлилига эътиборингизни тортамыз.

Бошланғич таълимда “Муסיқа” ўқув фани бугунги кун талаблари асосида ишлаб чиқилган ўқув дастури ва дарсликлари асосида ўқитилаётганини таъкидлаш жоиз [2]. Айни пайтда, бошланғич синф ўқувчиларини мазкур фан воситасида муסיқий-эстетик жиҳатдан тарбиялаш омилларининг самарали шакллари топиш вқа уларни амалиётга тадбиқ

этиш долзарб бўлиб турибди. Шу маънода бизнинг ёндашувимизга кўра, ана шундай омилларнинг энг муҳимлари қуйидагилардан иборат:

1. *Дарсликларни такомиллаштириш.* Амалда қўлланилаётган бошланғич синф “Муסיқа” дарсликларини ҳозирги замон талаблари асосида ва “2022-2026 йилларда халқ таълимини ривожлантириш бўйича Миллий дастур” асосида такомиллаштириш долзарб бўлиб турибди. Бу борада қуйидагиларга асосланиш кутилган самарани беришини таъкидлаб ўтиш жоиз:

- дарсликларни болалар муסיқа санъати, яъни болалар муסיқаси, қўшиқлари ва рақсларининг янги турлари билан мунтазам бойитибу бориш ҳамда улар асосида ўқувчиларнинг муסיқий-эстетик дидини кутилган даражада шакллантиришга эришиш;
- дарсликларни миллий муסיқа санъатимиз намуналари асосида мунтазам такомиллаштириб бориш, бунда бошланғич синф ўқувчиларини миллий муסיқа санъатимиз – мақомларимизнинг енгил ва иффор қуйларини тинглашга ўргатиш, улардан парчаларни ижро этишга кўниктириш ҳамда улар воситасида ўқувчиларда миллий руҳни шакллантиришга эришиш;
- дарсликларни жаҳон халқлари муסיқа санъатининг юксак намуналари асосида такомиллаштириб бориш, бунда жаҳон халқларининг энг машҳур болалар муסיқалари, қўшиқлари ва рақслари билан ўқувчиларни таништириш, уларни мазкур намуналарни ижро этиш кўникмасини таркиб топтириш.

Бундай ёндашув бошланғич синф “Муסיқа” ўқув фани дарсликларини мунтазам равишда ҳозирги замон эҳтиёжлари асосида янги ўқув материалларига таянган ҳолда такомиллаштириб бориш имконини беради. Бундай такомиллаштиришда бошланғич синф ўқувчиларини болалар муסיқа санъати, миллий муסיқа санъатимиз ва жаҳон халқлари муסיқа санъати оламига дастлабки босқичда олиб кириш имкониятларини беради. Чунки бошланғич синф ўқувчилари таълимнинг кейинги турли босқичларига тайёрланади ва бу ҳол уларнинг муסיқий-эстетик дидини миллий ҳамда умуминсоний муסיқа санъатининг намуналари асосида шакллантиришни тақозо этади.

2. *Ўқувчиларнинг ижодкорлигини шакллантириш.* Юқорида таъкидланган Президент қарорида ҳар бир мактаб ўқувчисининг камида 2 муסיқа чолғусида куй ижро эта олиш кўникмасини шакллантиришга эришиш вазифаси қўйилган. Бундан мақсад ўқувчиларнинг ижодкорлик лаёқатини ривожлантириш ва уларни муסיқа санъатининг юксак руҳи асосида тарбиялашдан иборат. Шу маънода бу борада қуйидагиларга амал қилиш мақсадга мувофиқ бўлади:

- ўқувчиларнинг миллий чолғуларга (Доира, Рубоб, Дутор, Ғижжак, Най кабиларга) бўлган қизиқишларини аниқлаш ва уларнинг қизиқишига кўра чолғулар турлари бўйича ижрочилик кўникмасини шакллантириш;
- ўқувчиларни чолғулар турлари бўйича ижрочилик кўникмасини шакллантиришда турдош чолғуларда (доира + ноғора, рубоб+дутор, ғижжак+камонча ва ҳ.к.) ижро этиш кўникмасини шакллантиришга эътибор бериш;
- ўқувчиларнинг қизиқишлари ва мурожаатларига асосан уларни жаҳон халқларининг муסיқа чолғуларида (кларнет, гобой, пианино, саксофон ва ҳ.к.) ижро қилиш кўникмасини таркиб топтириш.

Эътибор берилса, буларга амал қилиш ўқувчиларнинг ижодкорлиғни кутилган даражада шакллантириш имконини беради. Айти пайтда, бу ишлар “Муסיқа” ўқув фани машғулотилари жараёнида ва машғулотлардан ташқари машқлар воситасида амалга оширилади.

Бугунги кунда жамиятимизда “2022-2026 йилларда халқ таълимини ривожлантириш бўйича Миллий дастур” амалга оширилди. Мазкур Миллий дастурда ўқувчиларнинг муסיқий ижодкорлигини ва уларни муסיқа санъати асосида муносиб тарбиялаш вазибалари ҳам белгиланган. Шу жиҳатдан ушбу Миллий дастур асосида “Муסיқа” ўқув фани дарсликларини такомиллаштириш тақозо этилади ва бу ҳол дастур тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Президентининг 134-сонли Қарорида алоҳида белгиланган.

Шу сабабли бошланғич синф “Муסיқа” ўқув фани таълимини такомиллаштиришнинг ноанъанавий шакллари белгилаб олиш ва улар асосида машғулотлар ўтказиш мақсадга мувофиқ бўлади. Бу борада қуйидагиларга амал қилиш кутилган самарани беришини таъкидлаш жоиз:

1. *Тўғарақлар ташкил этиш.* Унга кўра, бошланғич таълим “Муסיқа” ўқув фани машғулотилари доирасида амалий тўғарақларни ташкил этиш кутилган самарани беради. Бундай тўғарақлар ўқувчиларнинг бўш вақтлари ва ихтирий иштирокларига асосан ташкил этилади. Тўғарақлар “Чолғу ижрочилиғи”, “Қўшиқ ижрочилиғи” ва “Рақс ижрочилиғи” йўналишларида ташкил этилиши мақсадга мувофиқ бўлади. Унда ўқувчилар ўзларининг қизиқиш ва интилишларига асосан муסיқа санъати олами билан амалий танишади.
2. *Махсус машғулотлар ташкил этиш.* Унга кўра, мактаб имкониятларидан келиб чиқиб, ҳудудларда фаолият кўрсатаётган санъаткорларнинг учрашувлари ва машғулотиларини ташкил этиш самарали ҳисобланади. Бунинг учун туман (шаҳар) Маданият бўлими билан ҳамкорлик қилиш мақсадга мувофиқ бўлади. Чунки Президентимизнинг юқорида таъкидланган Қарорида ҳудудларда фаолият юритаётган санъаткорларни мактабларга бириктириб қўйиш вазифаси белгиланган. Шу жиҳатдан ҳудудларда фаолият юритаётган санъаткорлар билан ҳамкорлик қилиш бошланғич таълим “Муסיқа” ўқув фани таълимини такомиллаштиришнинг энг муҳим ва амалий омилларидан бири ҳисобланади.
3. *Саёҳат машғулотилари.* Унга кўра, бошланғич синф ўқувчиларининг “Муסיқа” ўқув фани машғулотилари доирасида ҳудудлардаги маданият ва санъат саройларига саёҳатлари уюштирилади. Бундай саёҳатлар давомида маданият ва санъат саройларида фаолият юритаётган санъаткорлар билан учрашувлар, мулоқотлар ва санъаткорларнинг маҳорат дарслари ташкил этилади. Масалан, Доира чолғуси санъаткори шу чолғу ижрочилиғига қизиқадиган ўқувчиларга муҳим методик тавсиялар ва йўналтиришлар бериш имкониятларига эга. Шу сабабли ҳудудлардаги “Болалар ижодиёти” марказлари билан ҳамкорликда бошланғич синф ўқувчиларининг маданият ва санъат саройларига саёҳатларини уюштириш воситасида уларнинг чолғу ижрочилиғи кўникмасини тўғри йўналтириш ҳамда уларни кутилган даражада муסיқий-эстетик жиҳатдан тарбиялаш имкониятларига эга бўлинади. Бундай имкониятлардан оқилона фойдаланиш бошланғич синфларда ўқувчиларни маънавий,

эстетик ва ахлоқий жиҳатдан тарбиялашнинг амалий самараларига эришиш учун асос бўлади.

Диққат қилинса, бошланғич таълим “Муסיқа” ўқув фани таълимини такомиллаштиришнинг бундай ноанъанавий шаклларида фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга. Бунинг натижасида ушбу ўқув фанининг олдида қўйилган давлат таълим стандартлари ва малака талабларини тўлиқ амалга оширишга эришилади.

Мамлакатимизнинг ҳозирги ривожланиш жараёнида барча соҳалар қаторида бошланғич таълим “Муסיқа” ўқув фани таълимини ривожлантиришнинг ўзига хос омиллари, шакллари ва амалиётига таянишни тақозо этмоқда. Шу сабабли 2022-2023 ўқув йили якунида битирувчи муסיқа ўқитувчиларининг камида 5 та чолғуда ижро эта олиш ва уни дипломда квалификация сифатида қайд этиш вазифаси қўйилган. Шу жиҳатдан келгусида бошланғич таълимда профессионал муסיқа ўқитувчилари фаолият олиб боради ва улар воситасида “Муסיқа” ўқув фани таълимини янада кучайтириш имкониятлари кенгайди.

Бошланғич синф ўқувчиларини ҳар томонлама тарбиялаш, уларга билим бериш ва уларни таълимнинг кейинги турли босқичларига тайёрлашда “Муסיқа” ўқув фанининг ҳам аҳамияти катта. Шу сабабли бошланғич таълимда мазкур фанни ўқитишни такомиллаштиришнинг илмий-амалий ва методик имкониятларини кенгайтириб бориш тақозо этилади.

REFERENCES

1. Жабборова, О. М., Умарова, З. А. (2021). БОЛАЛАР ПЕДАГОГИКАСИ МАЗМУНИ ВА УНИ КЛАСТЕР УСУЛИДА ЎҚИТИШ. Academic research in educational sciences, CSPI conference 1, 59-62.
2. Мардонов, Ш. Қ., Жабборова, О. М (2021). БЎЛАЖАК БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШДА ЎҚИТИШНИНГ ИННОВАЦИОН КЛАСТЕР УСУЛИ. Academic research in educational sciences, CSPI conference 1, 142-145.
3. Жабборова, О. М. (2021). БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА КЛАСТЕР УСУЛИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ МЕХАНИЗМЛАРИ. Academic research in educational sciences, CSPI conference 1, 63-67.
4. Жабборова, О. М., Умарова, З. А. (2021). БОШЛАНҒИЧ СИНФЛАРДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШНИНГ КЛАСТЕР УСУЛИ. Academic research in educational sciences, CSPI conference 1, 68-71.
5. Мардонов, Ш. Қ., Жабборова, О. М (2021). ОЛИЙ БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ЧЕТ ТИЛЛАРНИ ЎҚИТИШНИНГ ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАРИ. Academic research in educational sciences, CSPI conference 1, 119-121.
6. Жабборова, О. М. (2021). ЎҚИТИШНИНГ КРЕДИТ-МОДУЛЬ ТИЗИМИДА ЎҚУВ ФАНЛАРИНИ ТАНЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ. ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES, 2(6), 1095-1099.
7. Жабборова, О. М. (2021). БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМДА МАСОФАВИЙ ЎҚИТИШНИНГ ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ УСУЛЛАРИ. ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES, 2(5), 1294-1299.

8. Жабборова, О., Ташпулатова, Д. (2021). Бошланғич синф ўқитувчиларининг малака талаблари. *Ekonomika i sotsium*, 5(84).
9. Каримжонов, А., Жабборова, О. (2021). Ян Амос Коменскийнинг таълим-тарбияга оид қарашлари. *Ekonomika i sotsium*, 5(84).
10. Жабборова, О. М., Ахмедова, Н. Ш. (2021). Бошланғич синф ўқувчиларини миллий ғоя асосида тарбиялаш омиллари. *Ekonomika i sotsium*, 4(83).
11. Jabborova, O. M. (2021). Systems for The Development of Primary Education in The Process of Higher Pedagogical Education. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(04), 449-453.
12. Jabborova, O. M., & Mardonov, Sh. Q. (2021). Ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni tatbiq qilishning tashkiliy-pedagogik jihatlari. *Xalq ta'limi jurnali*, 2.
13. Жабборова, О. М. (2021). Мураккаб шароитларда бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларини касбий тайёрлаш. *Ekonomika i sotsium*, 4(83).
14. Жабборова, О. М. (2021). Бошланғич таълимда интеграциялаш масалалари. *Academic research in educational sciences*, 2(4), 702-706.
15. Жабборова, О. М., Бахтиёрова, С. Э. (2021). Бошланғич таълим йўналишида хорижий тилларни ўқитишнинг янгича ёндашувлар тизими. *Academic research in educational sciences*, 2(3), 1040-1045.
16. Жабборова, О. М., Ташпулатова, Д. М. (2021). Ўзбекистон янги мафкурасининг педагогик талқини. *Academic research in educational sciences*, 2(3), 584-589.
17. Жабборова, О. М., Ташпулатова, Д. М. (2021). Бошланғич синф ўқитувчиларига қўйиладиган талаблар. *Academic research in educational sciences*, 2(2).
18. Жабборова, О. М., Чимпулатова, Ч. Д. (2021). Бошланғич таълимда Тарбия фанининг кластер усулида ўқитилиши. *Academic research in educational sciences*, 2(1).
19. Жабборова, О. М., Умарова, З. А. (2021). “Тарбия” фанини кластер усулида ўқитишда педагогик конфликтларни бартараф этиш. *Academic research in educational sciences*, 2(1).
20. Jabborova, O.M., Umarova, Z. A. (2021). Pedagogical conflicts in primary school students- as an important social-pedagogical problem. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(2), 516-523.